

Wagtdan öňe geçmek

Category: Kitapcy, Şekillendirish we heýkeltaraşlyk sungaty
написано kitapcy | 26 января, 2025

Wagtdan öňe geçmek WAGTDAN ÖÑE GEÇMEK

Syýasy lider-ýazyjy gatnaşygy babatda hemise şu ikisi ýadyma düşýär: Iliç Lenin bilen Maksim Gorkiy!

Dostluklary 1902-nji ýylda başlady, sürgün döwründe Parižde, Kapride, Londondan 1917-njy ýylyň Oktýabry rewolýusiýasyndan soñ Moskwada dowam etdi.

Lenin Şekspir, Gýote, Puşkin ýaly ýazyjylaryň okalan öýünde ulaldy. Çeber edebiýaty köp okardy...

Gorkiy ýatlamalarynda Leniniň bu tarapyny gürrüň berdi:

«*Bir seretsem stolyň üstünde «Uruş we parahatçylyk» ýatyr.*
«*Hawa, Tolstoý! Aw epizodyny okasym geldi, ýöne bir ýoldaşa hat ýazmalydygym ýadyma düşdi. Okamaga wagt ýetenok. Tolstoý hakda ýazan kitapçaňzy-da düýn agşam okadym.*» Ol çalgyrt gürläp sözünü dowam etdi: «*Nähili beýik adam! Ine, hojaýyn, sungat diýeniň şular ýaly bolmaly...*» Soňra gyýyk gözleri bilen ýüzüme dikanlap sorady: «*Ýewropada ony kim bilen deňeşdirip bileris?*» Jogaby ýene özi berdi: «*Hiç kim bilen!*» Men onuň Russiya, ruslara, rus edebiýatyna we sungatyna bolan buýsanjynyň çäksizdigini kän gezek gördüm...»

kitapcy.ru

Gorkiý Leniniň şekillendiriş sungatyna bolan garaýsy hakda-da ýazdy:

“W.A.Desniskiý maňa Lenin bilen Şwesiýada otly ýolagçylygy wagtynda Dýurer hakdaky nemes monografiýasy hakda pikir alyşandyklaryny aýdypdy. Goňşy wagondaky nemesler olaryň elindäki kitabyň näme kitapdygyny sorapdyrlar. Has soñrak nemesleriň beýik suratkeşleri barada hiç zat bilmeýändikleri ýüze çykypdyr. Bu ýagdaý nämüçindir Lenini begendiripdir we ol Desniskä iki gezek dagy: «Görýäňmi, biz bilyärис, olar öz suratkeşlerini tananoklar» diýipdir....»

Ýogsa-da...

Leniniň Russiýada täze emele gelen, dörän wagtyndan öňe geçen awangard-öñdebaryjy sungata bolan garaýsy nähilidi?

Awangardçylar özleriniň rewolýusionerdikleruni we köne sungat formalarynyň tersine rewolýusion eýýama laýyk eserleri döredýändiklerini aýdýanam bolsa, Leniniň göwnünden turup bilmändir.

Leniniň pikiriçe awangardçylar islän eserlerini döredip bilseler-de, özuniň olary halamagyna hiç bir sebäp ýokdy! Beýleki bir ýanda...

Leniniň aýaly Krupskaýa, Kollontaý, Buharin, Lunaçarskiý, Troskiý we başgalar rus awangardçylaryny gowy görýärdiler...

Soň näme boldy?

kitapcy.ru

• Bir grek

Georgiy Kostaki (1913-1990)...

Moskwada dünýä indi.

Oktýabr rewolýusiýasy bolup geçende dört ýaşyndady. Lenin öлende on bir ýaşyndady...

Ene-atasy Gresiyanyň Zakinf adasyndandy. Temmäki söwdasyny edýän kakasynyň ýanyna Moskwa göçüp barypdyr. Bolşewik rewolýusiýasy olaryň durmuşyny düýbünden özgerdip taşlady...

Kostaki 1939-njy ýyla çenli Gresiyanyň Moskwadaky ilçihanasynda sürüji bolup işledi. Uruş zerarly ilçihana ýapylandan soñ Kanadanyň Moskwadaky ilçihanasyna işe girdi.

Kostaki şekillendirisi sungaty bilen içgin gyzyklanyp, surat çekýärди. Ony jümle-jahana tanatjak waka 1946-njy ýylда bolup

geçdi.

Ol Olga Rozanova atly rus suratkeşiniň çeken suratyny görende haýran galdy. Şeýdibem XX asyryň başlarynyň rus eksperimental şekillendiriş sungaty bilen gyzyklanmaga başlady...

bazar.kz

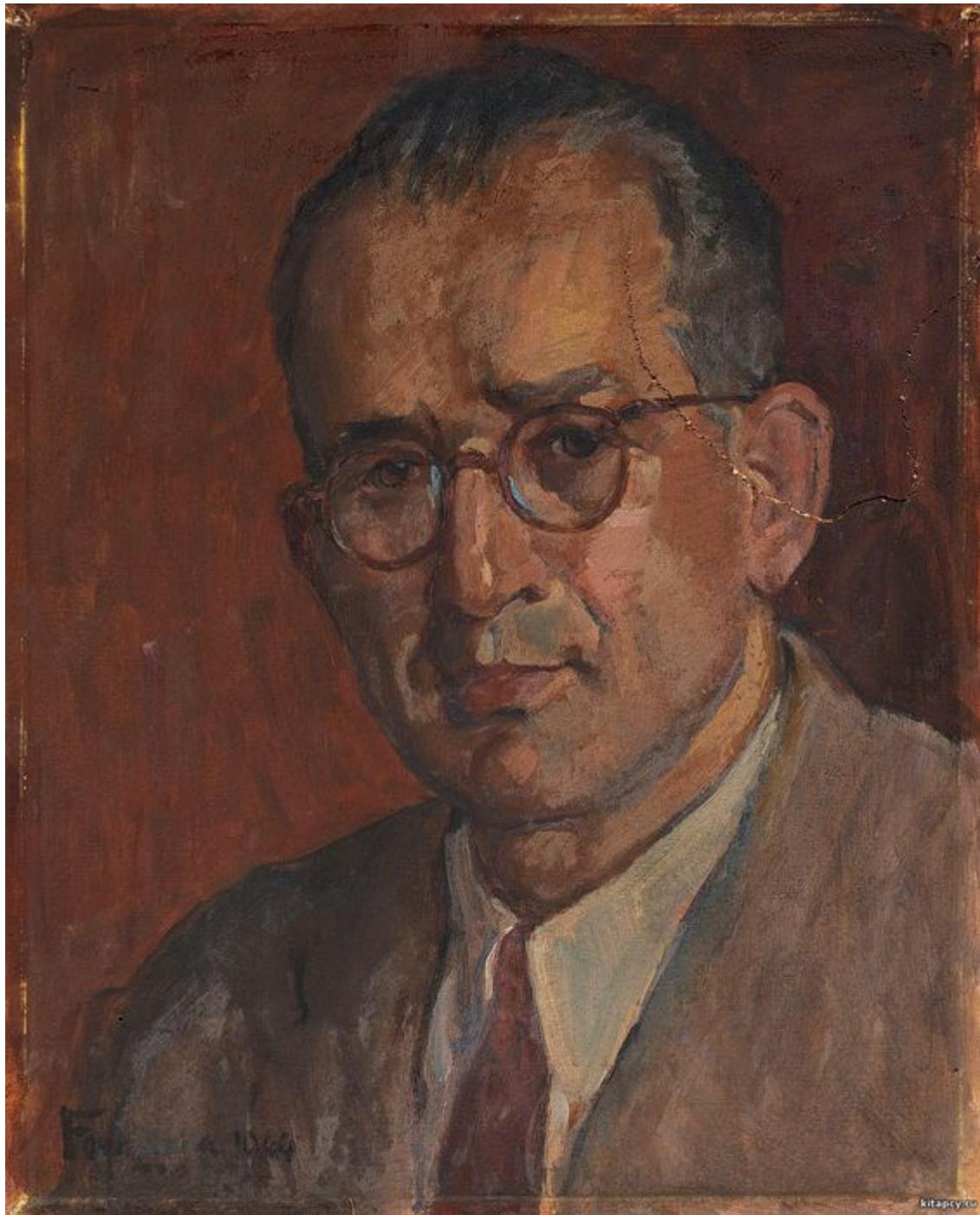
K.Maleviçe, W.Tatline, A.Rodçenko we onuň aýaly W.Stepanowa, M.Şagala, M.Larionowa, W.Kandinskä, I.Klýuna, A.Zwerewe, L.Popowa çenli uzaýan rys awangard eserlerini gizlinlik bilen ýygnamaga başlady.

Çünki... rus awangardçylaryň eserleri 30-njy ýyllarda resmi sungat garaýsy bolan «sosialistik realizm» tarapyndan «buržuaz sungat» hasaplanyp, gadagan edildi!

Kostaki pursatdan peýdalandy, üçekde, potologyň arasynda gizlenen suratlary ujypsyzja bahalara satyn aldy. Onuň Moskwanyň Wernadskiý köçesiniň ugrundaky jaýy resmi bolmadık «zamanabap sungat muzeýi» ýalydy. Birdenem...

1977-nji ýylда Gresiýa dolanyp bararman boldy. Sowet ygtyýarlylary 5.000 parçadan ybarat kolleksiýasyndan 1.227-sini äkitmäge rugsat berip, galanyny Moskwadaky Tretýakow galareýasyna tabşyrmagy şert goýdy.

Kostakiniň ýany bilen alyp giden kolleksiýasy Günbatarda uly seslenme döretdi...

• Bir azeri

Ahmet Jaferogly (1889-1975)...

Azerbaýjanyň Genje şäherinde doguldý.

Kiýew we Baku uniwersitetleriniň Türk bilim bölümünde okady. Garaşsyzlyk hereketine gatnaşdy.

1920-nji ýylda Gyzyl Goşunyň Azerbaýjana girmegi bilen Stambula göçdi. 1924-nji ýylda Edebiýat fakultetini okap gutardy. Berlin we Breslau uniwersitetlerinde türkologiyá boýunça barlag işlerini geçirdi. Doktorlyk dissertasiýasyny gorandan soñ Türkiýä dolanyp geldi, Stambul uniwersitetiniň

Edebiýat fakultetiniň Türk diliniň taryhy bölümünde dosent, yzyndan professor boldy. Türk dili boýunça makalalar we kitaplar ýazdy, halkara derejesinde meşhurlyga eýe boldy. 1942-nji ýylda gyzy Nazan dünýä indi. Ol gyzyna haly-kilim ýaly türk motiwlerini gürrüň berip ulaltdy. Nazan sungatyň taryhy boýunça hünärmenleşdi: Mýunheniň Lýudwig Maksimillian uniwersitetinde etnologiýa ugrundan okady. Berliniň Yslam sungaty muzeýinde işledi. Anadolyda praktiki-meýdan işlerini alyp bardy, Ýyldyz Tehniki uniwersitetinde mugallym bolup işledi.

1978-2003-nji ýylda Türk we yslam eserleri muzeýinde işledi we yzyndan Sabanjy muzeýiniň müdürü boldy.

Dr. Nazan Ölceriň gürrüñini edýärin. Gyzyl Goşundan gaçan atanyň gyzy Nazan Kostakiniň Sowet Soýuzyndan çykaran rus awangard sergisini Stambula getirdi.

Leniniň onçakly halamadyk... Stalininiň gadagan eden... Sowet taryhynda hemise jedeli edilip gelinen rus awangardçylarynyň sergisini aprel aýyna çenli aýlanyp görüp bilersiňiz.

Wagtdan öñe geçmegiň nämedigini bilersiňiz.

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 28.12.2018 ý. Şekillendirish we heýkeltaraşlyk sungaty